

بهینه‌سازی مقدار خرید علوفه در شرایط مختلف اقلیمی برای دامداریهای عشایری و تأثیر آن بر مراتع با استفاده از برنامه‌ریزی تصادفی دو مرحله‌ای

حامد فردوسی*^۱، سید رشید فلاح شمسی^۱، منصور زیبایی^۲، آرمان گنجی^۱

*Email : hamed-ferdowsi@yahoo.com

۱-به ترتیب دانشجوی کارشناسی ارشد، استادیار و استادیار بخش مدیریت مناطق بیابانی دانشکده کشاورزی
دانشگاه شیراز

۲-دانشیار بخش اقتصاد کشاورزی دانشکده کشاورزی دانشگاه شیراز

چکیده

برنامه‌ریزی مطلوب چرای دام، استفاده صحیح از توان طبیعی مراتع و پرهیز از چرای بی موقع در مرتعداری می‌تواند به استفاده پایدار و مطلوب مراتع منجر شود و در عین بهبود شرایط اقتصادی بهره‌برداران را به همراه داشته باشد. یکی از مهمترین ویژگی‌های برنامه‌ریزی برای استفاده از مراتع توجه به ماهیت تصادفی بودن میزان تولید مرتع است که در اغلب مطالعات به آن توجه نشده است. مطالعه حاضر با هدف تدوین یک الگوی بهره‌برداری دو دوره‌ای برای گروهی منتخب از دامداران عشایر صورت گرفت که در آن شرایط تصادفی بودن مراتع نیز در برنامه‌ریزی دخالت داده شد. برای این منظور از یک الگوی برنامه‌ریزی تصادفی دو مرحله‌ای استفاده شد. بخش عمده داده‌های مورد استفاده نیز از طریق تکمیل پرسشنامه در میان ۱۴۰ بهره‌بردار منطقه جهرم به دست آمد که این بهره‌برداران با استفاده از روش تصادفی دو مرحله‌ای انتخاب شدند. اطلاعات به دست آمده شامل مقادیر نهاده‌های مورد استفاده و زمان خرید آنها و همچنین محصولات تولیدی بهره‌برداران بود. بهره‌برداران منتخب با استفاده از رهیافت تحلیل خوشه‌ای دو مرحله‌ای و بر حسب میزان دسترسی به مراتع به سه گروه تقسیم و از میان هر گروه یک بهره‌بردار نماینده انتخاب گردید. دسترسی نیز شامل سه سطح خوب، متوسط و فقیر بود. بر اساس یافته‌ها مشخص گردید در شرایط خشکسالی اهمیت کیفیت مرتع بسیار تعیین کننده می‌شود به گونه‌ای که گروه سوم متحمل زیان می‌شوند و بهره‌برداران گروه اول حدود ۲ برابر بهره‌برداران گروه دوم بازده ناخالص کسب می‌کنند در حالی که در شرایط ترسالی اختلاف میان گروه‌ها از نظر بازده ناخالص کاهش می‌یابد. شرایط فعالیت بهره‌برداران گروه سوم که مراتعشان فقیرتر است بسیار حساس و آسیب پذیر نشان می‌دهد از اینرو باید با استفاده از برنامه‌های حمایتی جلوی زیان‌های وارده به این گروه را در شرایط خشکسالی حتی المقدور کاهش دهیم.